

Практическая значимость исследования заключается в том, что проанализированы основные пути усовершенствования регуляции туристической сферы деятельности на перспективу.

Ключевые слова: государственная регуляция, механизмы государственной регуляции, модели государственной регуляции, кратковременное влияние туризма, долгосрочное влияние туризма, принципы государственной регуляции, прямое влияние туризма; не прямое влияние туризма; государственное управление; цели государственной регуляции, туристическая политика

SUMMARY

STATE MECHANISMS OF REGULATION OF TOURIST SPHERE IN UKRAINE

Topicality. Tourist business in Ukraine is an integral part of world tourism. The state has declared the tourism as one of the priority directions of economic development and culture, determined the main goals of state regulation and priorities of the state policy in the field of tourism. Despite of considerable theoretical and methodological basis of researches concerning problems of recreational resources usage by domestic and foreign scientists, the issue has been studied insufficiently, primarily the part what concerns the mechanism of state regulation and organisational structure of tourist sphere management in the regions of Ukraine. At present the problem is the classification mechanisms of state regulation in the tourism sphere based on methods, means, levers and tools, and the problem is of sufficient scientific and practical justification. Effective state management can be carried out only with the existence of perfectly improved mechanisms of state regulation. Therefore, there is the necessary of the measures development for improvement the efficiency of state regulation of tourism sphere at national and regional levels.

The aim of the article. The aim of the article is to investigate the main mechanisms of state control of sphere of tourism in Ukraine through the system of regulators, which determines the state of interference and influence of the state on a tourist sphere.

Methodology. The provisions of doctrines concerning the system of state regulation, scientific works and normative and legal regulation have been taken as theoretical and methodological basis of research. General theoretical and specific methods of analysis have been used: historical, statistical and economic, analysis and synthesis, abstract and logical, target-oriented and others.

Results. In the process of investigation the considerable attention has been paid to the normative and legal regulation of the tourism sphere in Ukraine, to the processes of effective state regulation of tourism sphere; to principles of state regulation; to the mutual relations of the state and market of tourist services; to the mechanisms due to which local authorities can effectively influence on socio-economic development of tourism sphere of the region.

Scientific novelty. Lies in the facts in that on the basis of many-sided research the mechanisms of state regulation of the tourist sphere activity have been generalized.

Practical relevance. Lies in the facts in that the main prospective ways of improvement of tourist sphere activity have been analysed.

Key words: state regulation, mechanisms of state regulation, model of state regulation, short-term influence of tourism, long-term influence of tourism, principles of state regulation, direct influence of tourism; indirect influence of tourism; state management; goals of state regulation, tourist policy

УДК 330.131.7

НЕОБХІДНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ НА СУЧАСНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

ПРОСКУРА В.Ф., БАКОВ Р.В.
Мукачівський державний університет

У статті наведено сучасне розуміння ризик-менеджменту на підприємстві як частини стратегічного управління організацією; перераховано переваги, які можуть отримувати підприємства від застосування ризик-менеджменту;

Звернуто увагу на те, що управління ризиками обов'язково повинно бути на підприємстві як частина поточного (оперативного) управління;

Визначено три головні аспекти якими характеризується цілісна система управління ризиками на підприємстві.

Зазначено, що ризик-менеджмент повинен бути органічно інтегрований в систему планування та управління підприємством, а також налагодити тісний зв'язок з існуючими на підприємстві системами управління.

У статті також описано процес ідентифікації ризику на підприємстві та наведено систему ідентифікації ризиків за певними ознаками; вказано що включає в себе аналіз ризиків та як проводиться визначення рівня ризику за допомогою ранжування.

Особлива увага звернута на важливість вибору методів управління і застосування техніки управління ризиком; наведена характеристика методів управління ризиками підприємства, а саме: методів уникнення ризиків, методів контролю ризиків та методів фінансування ризиків.

Ключові слова: ризик, ризик-менеджмент, планування, управління ризиками, ідентифікація ризику.

Поставника проблеми. Управління ризиками життєво важливо для успішного функціонування малого підприємства в умовах ризику і невизначеності і може істотно зміцнити стійкість підприємств малого і середнього бізнесу. Продовження діяльності, стабільність і стійкість підприємства безпосередньо залежить від реалізації заходів з управління ризиком.

Власники підприємств, які застосовують методи ризик-менеджменту з моменту створення підприємства, мають більше шансів на виживання. Необхідність впровадження системи комплексного управління ризиками на підприємствах обумовлена потенційним збитком від різних пригод в результаті зносу інфраструктури, впливом людського фактора, стихійних лих, які можуть привести до банкрутства підприємства і т.д.

Керівник підприємства повинен володіти інформацією про ризики, про методи управління ними.

Ризик є невід'ємним супутником підприємницької діяльності. Основні концепції підприємництва як несення тягаря ризику і невизначеності представлені в роботах Р. Кантільона, Ф. Найта, І. Тюнена, Г. Мангольда і ін. Проблема подолання невизначеності неминуче переходить в загальну проблему управління, тобто економічного контролю. Нерозривний зв'язок проблеми невизначеності з проблемою управління грає особливо важливу роль при вивченні підприємництва - цього характерного феномена сучасної економічної організації, який служить по суті одним з механізмів спеціалізації функції адаптації до невизначеності або економічного контролю. Між управлінням, що полягає в прийнятті рішень, і прийняттям на себе наслідків рішень - цієї найголовнішої форми несення ризику - існують тісні і дуже заплутані зв'язки. В сучасних «ризикових» умовах господарювання вітчизняних підприємств дана тема набирає особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми управління ризиком на підприємстві досить часто висвітлюються у економічній літературі та періодичних наукових виданнях. Найбільш відомими українськими та зарубіжними вченими що займаються даною проблематикою є: В. В. Вітлінський, В. М. Гранатуров, О. Л. Устенко, О. І. Ястремський, А. Д. Штефаніч, А. П. Альгін, Г. Б. Клейнер, І. Т. Балабанов, Є. А. Уткін, С. М. Ілляшенко, В. В. Черкасов, Г. В. Чернова, В. В. Глущенко, М. В. Хохлов, В. А. Москвін, О. С. Шапкін, А. Мур, К. Хларден та інші [1-10], праці яких присвячені дослідженню сутності ризику, визначенню факторів і причин його виникнення, характеристиці методів оцінки ступеня ризику. Затягування процесу трансформації економічних відносин в Україні в деякій мірі пояснюється відсутністю дієвих теоретичних і практичних доробок щодо управління ризиком господарської діяльності. Нажаль до цього часу відсутня ефективна комплексна система оцінки та управління господарським ризиком на підприємстві, недостатньо досліджені та висвітлені практичні аспекти управління господарським ризиком із врахуванням сучасних євроінтеграційних процесів та галузевої специфіки. Існуючі підходи та методики щодо вирішення окремих проблемних аспектів ризик-менеджменту як дієвої системи управління ризиком й досі не узагальнені, хоча існує нагальна потреба у створенні комплексної системи управління господарським ризиком, яка адаптована до сучасних тенденцій розвитку економічних процесів у країні.

Мета статті (постановка завдання). Метою статті виступає розроблення теоретико-методичних засад та практичних рекомендацій щодо створення ефективної системи ризик-менеджменту як інструменту управління господарським ризиком підприємства.

Результати дослідження. Ризик менеджмент на підприємстві можна розглядати як природну еволюцію процесу управління ризиками. У діловій сфері США, наприклад, застосовується наступне визначення: ризик - менеджмент на підприємстві - процес, який є частиною стратегічного управління організації і охоплює все підприємство, проводиться з метою ідентифікації потенційних подій, які можуть торкнутися підприємства, що дозволяє управляти і контролювати можливі ризики в розумних межах, щоб гарантувати досягнення поставлених підприємством цілей.

Бізнесові структури можуть отримати багато переваг від застосування ризик-менеджменту на структурованій і систематичній основі, в тому числі за рахунок:

- поліпшення комунікації між співробітниками і з зовнішніми зацікавленими сторонами;
- більш глибокого розуміння впливу методів управління ризиками на бізнес;
- зниження потенційного збитку майну;
- поліпшення відносин з клієнтами, співробітниками, постачальниками та підрядниками;
- зниження ризику, пов'язаного з відповідальністю перед третіми особами;
- досягнення поставлених цілей і завдань малого бізнесу;
- підвищення прозорості в галузі управління фінансами;
- забезпечення безпечних умов праці співробітників;
- зміцнення довіри клієнтів до якості товарів / послуг;
- мінімізації втрат;
- поліпшення навчання на робочому місці;
- захисту активів;
- поліпшення контролю на підприємстві;
- поліпшення працездатності колективу;
- забезпечення відповідності релевантним законодавчим вимогам і регламентам, а також міжнародним нормам;
- поліпшення діяльності управління.

Крім того, управління ризиками дозволяє підприємству встановити надійну основу для прийняття рішень і планування, поліпшити попередження втрат і дії з ліквідації наслідків пригод та ефективно розподілити, і використовувати ресурси для обробки ризику. Управління ризиками повинно бути невід'ємною частиною поточного управління бізнесом і застосовуватися на всіх рівнях бізнесу.

Цілісна система управління ризиками характеризується трьома аспектами: безперервний моніторинг всіх джерел ризиків, використання якісних і кількісних методів оцінки ризиків, організаційне навчання. Третій аспект стосується навчання керівництва і співробітників, вміння вчитися на помилках і створення організаційної культури, яка передбачає позитивний підхід до роботи з помилками. Знання і досвід власника бізнесу і співробітників повинні бути використані для цілей управління ризиками.

Ризик-менеджмент повинен бути інтегрований в систему планування та управління.

Управління ризиками повинно бути пов'язане з існуючими підсистемами управління. Серед підсистем управління бізнес-планування знаходиться на першому місці. Бізнес-планування є важливою управлінською технікою для підприємств будь-якого розміру. Ув'язка підсистем для цілісного управління ризиками набуває особливого значення. Планування безпосередньо впливає на життєздатність підприємства. Дослідження показує,

що підприємства, які збанкрутували, не приділяли належної уваги і часу планування. Система бізнес-планування важлива для успішного управління ризиками підприємства.

Систематичне планування має сенс, якщо кількість співробітників підприємства більше 5 осіб. Якщо кількість співробітників менше 5 осіб, то планування практично не має сенсу, і не впливає на життєздатність підприємства. При кількості співробітників підприємства більше 15 осіб, детальне планування має позитивний вплив на життєздатність малого підприємства. Власники підприємств вважають, що планування призводить до перевантаження і є загрозою для подальшого існування підприємства.

Бізнес планування - корисний інструмент для підприємств в ідентифікації ризиків. Можна виділити різні види планування на підприємстві:

- кризове планування (crisis or emergency management planning). При кризовому плануванні бажано скласти список аварійних контактів, план евакуації, навчити персонал і т.д.;

- планування дій щодо забезпечення безперервності діяльності (business continuity planning);

- планування непередбачених обставин (contingency planning).

Ризик-менеджмент на підприємстві можна представити, як багатоступінчастий процес, що включає в себе: визначення умов, в яких підприємство здійснює діяльність; ідентифікацію ризику; аналіз ризику і визначення рівня ризику; підбір методів управління і застосування техніки управління ризиком; моніторинг результатів і вдосконалення системи управління ризиками.

Визначення умов, в яких підприємство здійснює діяльність, включає в себе вивчення зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства, встановлення умов процесу управління ризиками. Зовнішнє середовище являє собою культурну, політичну, правову, законодавчу, фінансову, технологічну, економічну, природну і конкурентне середовище підприємства. Встановлення умов процесу управління ризиками передбачає визначення необхідних ресурсів, термінів, цілей і завдань малого підприємства, відповідальності та обов'язків сторін, побудова структури аналізу ризику.

Процес ідентифікації ризику включає в себе ідентифікацію причин і джерел небезпечних подій, ситуацій, обставин або ризику, які можуть зробити істотний вплив на досягнення цілей підприємства, і характер цих впливів. Дуже важливо залучити кожного співробітника в процес ідентифікації ризиків і стимулювати взаємодію співробітників. Обговорення ризиків і оцінка уразливості по різних аспектам, залучаючи співробітників, допоможе досягти порозуміння і допомогти в прийнятті рішень і виконанні заходів.

Ідентифікація не повинна обмежуватися очевидними ризиками.

Виділяють два основні методи ідентифікації ризику:

- ретроспективний;
- перспективний.

Джерелами інформації про ретроспективу ризику є: журнали обліку подій, звіти аудиторів, скарги клієнтів, повідомлення засобів масової інформації, минулі опитування персоналу і т.д.

Перспективні (майбутні) ризики ідентифікувати складніше. Методи ідентифікації майбутніх ризиків включають: мозковий штурм з персоналом та зовнішніми зацікавленими сторонами (клієнти, страховики, постачальники, підрядники, субпідрядники, ЗМІ і т.д.); дослідження економічного, політичного і правового середовища, в якому підприємство здійснює діяльність; проведення інтерв'ю з іншими організаціями; опитування персоналу і клієнтів, щоб ідентифікувати проблеми, які можуть виникнути в майбутньому; порівняльний аналіз різних варіантів (what if), SWOT- аналіз і т.д.

Часто при ідентифікації ризиків малим підприємствам потрібна допомога фахівця, консультанта. Інформація про ризики може бути отримана малими підприємствами від страхових компаній, інспекцій праці, фахівців з управління ризиками, банків і т.д. При ідентифікації ризиків власник малого підприємства може використовувати статистику і досвід.

Для ефективного управління ризиками необхідно постійне оновлення і поповнення інформації про ризики.

Серед основних ризиків малого бізнесу, на наш погляд, можна виділити:

- «Підприємницькі» ризики;
- Ризики, пов'язані з персоналом:
 - Ризики, пов'язані з безпекою, здоров'ям і втратою працездатності співробітників;
 - Ризик плинності кадрів;
 - Невдалий підбір співробітників і ризик неправильного розподілу повноважень і обов'язків між співробітниками;
 - Ризик захворювання (непрацездатності) і смерті власника підприємства, ризик смерті основного партнера або основного акціонера підприємства, ризик втрати кваліфікованого співробітника і інтелектуальної власності;
 - Недосвідченість керівництва і співробітників;
 - Ризики, пов'язані з пересуванням і відрядженнями співробітників.
- Фінансові ризики;
 - Ризик втрати доходності;
 - Ризик ліквідності;
 - Ризик високої частки позикового капіталу;
 - Кредитний ризик;
 - Ризик виникнення збитків від перерви у виробничій (комерційній) діяльності;
- Ризики, пов'язані зі збитком, наданим майну;
 - Природні ризики;
 - Ризик впливу вогню;
 - Ризик пошкодження водою;
 - Ризик впливу електричного струму;
 - Поломка устаткування;
 - Інформаційні ризики;
 - Кримінальні дії третіх осіб;
 - Транспортні ризики.
- Ризики, пов'язані з відповідальністю;
 - Ризик заподіяння шкоди третім особам;
 - Ризик заподіяння шкоди персоналу;
 - Ризик забруднення навколишнього середовища;
- Ризики взаємодії зі стейкхолдерами (клієнти; інвестори; субпідрядники та постачальники; органи державної влади і т.д.).

«Підприємницькі» ризики - це ризики, які «вмонтовані» в саму природу бізнесу.

Майже в кожній галузі існують ризики, які треба приймати, просто щоб залишитися в бізнесі. Певний ризик початково притаманний будь-якому бізнесу.

Успіх підприємства, його конкурентоспроможність залежить від кваліфікації та мотивації персоналу, тому особливого значення набуває управління ризиками, пов'язаними з персоналом. Ризики, пов'язані з персоналом, поділяються на кількісні і якісні.

Під кількісними розуміються всі ризики, які пов'язані з пошуком і включенням співробітників в роботу. Якісні ризики пов'язані з професійним рівнем і рисами характеру

співробітників. Причинами виникнення таких ризиків можуть бути відсутність контролю і підготовки співробітників, небезпечні умови праці, відсутність компенсацій і т.д.

Реалізація таких ризиків призводить до простоїв, зупинки діяльності на підприємстві, відтоку кваліфікованої робочої сили. Управління ризиками, пов'язаними з персоналом, на малому підприємстві допомагає ефективно використовувати досвід і знання, креативність, творчий потенціал і інноваційність співробітників.

Третя група ризиків це фінансові ризики. Фінансові ризики - ризики відхилення від запланованого результату внаслідок зміни характеристик фінансових активів. До числа фінансових ризиків зазвичай відносять кредитні ризики, ринкові ризики, ризики ліквідності і т.д. Фінансові ризики - підвищення процентних ставок, неплатежі з боку клієнтів, валютні ризики, інфляція та ін. Причинами виникнення таких ризиків може бути помилкова оцінка витрат, яка веде до спотворення цін на товари і послуги; високий рівень фінансового левериджу і т.д. До потенційно можливих наслідків реалізації фінансового ризику відносяться: зниження грошового потоку; зниження ринкової вартості підприємства; зниження доходу.

Серед основних ризиків малого бізнесу можна виділити ризики, пов'язані зі збитком майна, що належить малому підприємству. Збиток може бути викликаний загальними небезпеками, а також несприятливими природними явищами, техногенними катастрофами і протиправними діями третіх осіб, наприклад, пожежа, буря, блискавка, вандалізм і т.д.

Традиційно такі ризики передаються страховику за рахунок страхування майна. Крім придбання страхування, власнику бізнесу бажано здійснити превентивні заходи.

Аналіз ризиків і визначення рівня ризику включає в себе:

- розгляд двох основних критеріїв ризику (частоти його реалізації і тяжкості наслідків даної події);
- розгляд причин і джерел ризику, його позитивних і негативних наслідків та імовірності виникнення цих наслідків; ранжування ризиків за ступенем небезпеки.

Імовірнісна оцінка ризику і ранжування ризиків є найпростішими методами оцінки ризику, доступні будь-якому підприємству. Ранжування ризиків являє собою їх впорядкування з точки зору кількісних характеристик.

Ранжування дозволяє побудувати матрицю ризиків. (Рисунок 1)

Залежно від обставин аналіз ризику може бути: якісним, напівкількісним, кількісним або комбінованим. Вибір методу оцінки залежить від мети оцінки ризику, типу ризику, можливих наслідків.

Підбір методів управління і застосування техніки управління ризиком включає ідентифікацію діапазону варіантів для обробки ризиків, оцінку цих варіантів, підготовку і виконання планів обробки. Всі методи управління ризиками підприємства можна поділити на методи уникнення ризиків або відмови від ризику, методи контролю ризиків, методи фінансування ризиків.

Ймовірність	Наслідки		
	Незначні	Значні	Катастрофічні
Низька	Незначний рівень ризику	Прийнятний рівень ризику	Середній рівень ризику
Середня	Прийнятний рівень ризику	Середній рівень ризику	Високий рівень ризику
Висока	Середній рівень ризику	Високий рівень ризику	Недопустимий рівень ризику

Рисунок 1. Матриця ризиків

Джерело: URL: <http://www.significanceinternational.com/Portals/0/Documents/2005-sme-risk-management-guide-global-risk-alliance-nsw-dsrd.pdf>

Метод відмови від ризику є найпростішим методом і полягає в розробці таких заходів, які повністю виключають конкретний вид ризику, наприклад, припинення виробництва певної продукції. Цей метод управління ризиками є особливо ефективним, коли велика ймовірність виникнення збитків (реалізації ризиків) і можливий розмір збитку.

До методів контролю ризиків можна віднести: запобігання збиткам, зменшення розміру збитків, поділ, дублювання.

Суть методу запобігання збитку полягає в проведенні попереджувальних (превентивних) заходів, спрямованих на зниження ймовірності настання несприятливої події. Незважаючи на всі зусилля підприємства по зниженню ризиків, деякі збитки, як правило, все ж мають місце. Для таких ризиків і може застосовуватися метод зменшення розміру збитків, суть якого полягає в проведенні превентивних заходів, спрямованих на зниження розміру можливих збитків.

Суть методу поділу ризику полягає в створенні такої ситуації на підприємстві, при якій окремих випадок реалізації ризику не призводить до серії нових збитків.

Дублювання найбільш значущих об'єктів, схильних до ризику, є необхідним. Такими об'єктами можуть бути документація або інша інформація, види діяльності фірми, обладнання, що є ключовим для систем життєзабезпечення підприємств або для продовження операцій.

Застосування методів контролю виправдано, якщо розмір можливого збитку невеликий, а ймовірність велика. Запобіжні заходи ефективні, коли вигоди від проведення даних заходів перевищують витрати на їх проведення. На вибір методів контролю зазвичай впливають: рівень ризику, можливі вигоди, можливі витрати.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Враховуючи сучасне розуміння ризик-менеджменту на підприємстві як частини стратегічного управління організацією приходимо до висновку, що на сучасному підприємстві ризик-менеджмент не просто повинен бути як такий, а органічно інтегруватися в систему планування та управління підприємством.

Наявність ризик-менеджменту на підприємстві дасть можливість ідентифікувати наявні ризики, визначити рівень небезпеки та застосовуючи певні методи і техніку управління ризиками зменшити їх негативний вплив на фінансово-господарську діяльність підприємства.

Подальші дослідження будуть спрямовані на розробку практичних рекомендацій щодо застосування певних методів та техніки управління ризиком в залежності від його рівня та виду.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Балабанов И. Т. Риск-менеджмент / И. Т. Балабанов. — М. : Финансы и статистика, 1996. — 192 с.
2. Вітлінський В. В. Ризикологія в економіці та підприємстві : монографія / В. В. Вітлінський, П. І. Великоіваненко. — К. : КНЕУ, 2004. — 480 с.
3. Гранатуров В. М. Аналіз підприємницьких ризиків: проблеми визначення, класифікації та кількісні оцінки : монографія / В. М. Гранатуров, І. В. Литовченко, С. К. Харічков ; за наук. ред. В. М. Гранатурова. — Одеса : Ін-т проблем ринку та екон.-екол. досліджень НАН України, 2003. — 164 с.
4. Гранатуров В. М. Ризики підприємницької діяльності: проблеми аналізу / В. М. Гранатуров, О. Б. Шевчук. — К. : Державне вид.-інф. агентство «Зв'язок», 2000. — 150 с.
5. Управління підприємницьким ризиком / [за заг. ред. д.е.н. Д. А. Штефаніча]. — Тернопіль : «Економічна думка», 1999. — 224 с.
6. Устенко О. Л. Теория экономического риска : монографія / О. Л. Устенко. — К. : МАУП, 1997. — 164 с.
7. Фомичев А. Н. Риск-менеджмент : уч. пособ. / А. Н. Фомичев. — М. : Издательско-торговая корпорация «Дашков и К0», 2004. — 292 с.
8. Хохлов Н. В. Управление риском : учеб. пособ. для вузов / Н. В. Хохлов. — М. : ЮНИТИ-ДАНА, 1999. — 239 с.

9. Шегда А. В. Ризики в підприємстві: оцінювання та управління : навч. посіб. / А. В. Шегда, М. В. Головатенко. — К. : Знання, 2008. — 271 с.

10.166AS/NZS Risk Management Standart4360:1999 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.riskmanagement.com.ua>.

АННОТАЦІЯ

НЕОБХОДИМОСТЬ ВНЕДРЕНИЯ РИСК-МЕНЕДЖМЕНТА НА СОВРЕМЕННОМ ПРЕДПРИЯТИИ

В статье приведено современное понимание риск-менеджмента на предприятии как части стратегического управления организацией; перечислено преимущества, которые могут получить предприятия от применения риск-менеджмента;

Обращено внимание на то, что управление рисками обязательно должно быть на предприятии как часть текущего (оперативного) управления;

Определены три главных аспекта которыми характеризуется целостная система управления рисками на предприятии.

Отмечено, что риск-менеджмент должен быть органично интегрирован в систему планирования и управления предприятием, а также наладить тесную связь с существующими на предприятии системами управления.

В статье также описывается процесс идентификации риска на предприятии и приведена система идентификации рисков по определенным признакам; указано, что включает в себя анализ рисков и как проводится определение уровня риска с помощью ранжирования.

Особое внимание обращено на важность выбора методов управления и применения техники управления риском; приведена характеристика методов управления рисками предприятия, а именно: методов предотвращения рисков, методов контроля рисков и методов финансирования рисков.

Ключевые слова: *риск, риск-менеджмент, планирование, управление рисками, идентификация риска.*

SUMMARY

NECESSITY OF INTRODUCTION OF RISK-MANAGEMENT AT THE MODERN ENTERPRISE

The current understanding of risk management in the company as part of the strategic management of the organization has been represented; as well as the benefits that enterprises can receive from the use of risk management have been enumerated;

The attention has been paid to the fact that risk management must be the part of the current (operational) company management;

Three main aspects that characterize an integrated risk management system in the enterprise have been identified.

It has been noted that risk management must be organically integrated in the planning and management, as well as to establish close relationship with the existing enterprise management systems.

The risk identification processes at the enterprise has been described in the article as well as the system of risks identification due to specific features has been exemplified; it has been pointed out what the risks analysis includes and in what way the level of risk, by using a ranking, is defined.

Particular attention has been paid to the importance of the choice of management methods and the use of risk management techniques; characteristics of enterprise risk management, including: the risk avoidance methods, methods of risk control and risk financing methods have been represented.

Keywords: *risk, risk management, planning, risk management, risk identification.*